

HZ. MEVLÂNA'NIN HAKKA YÜRÜYÜŞÜ

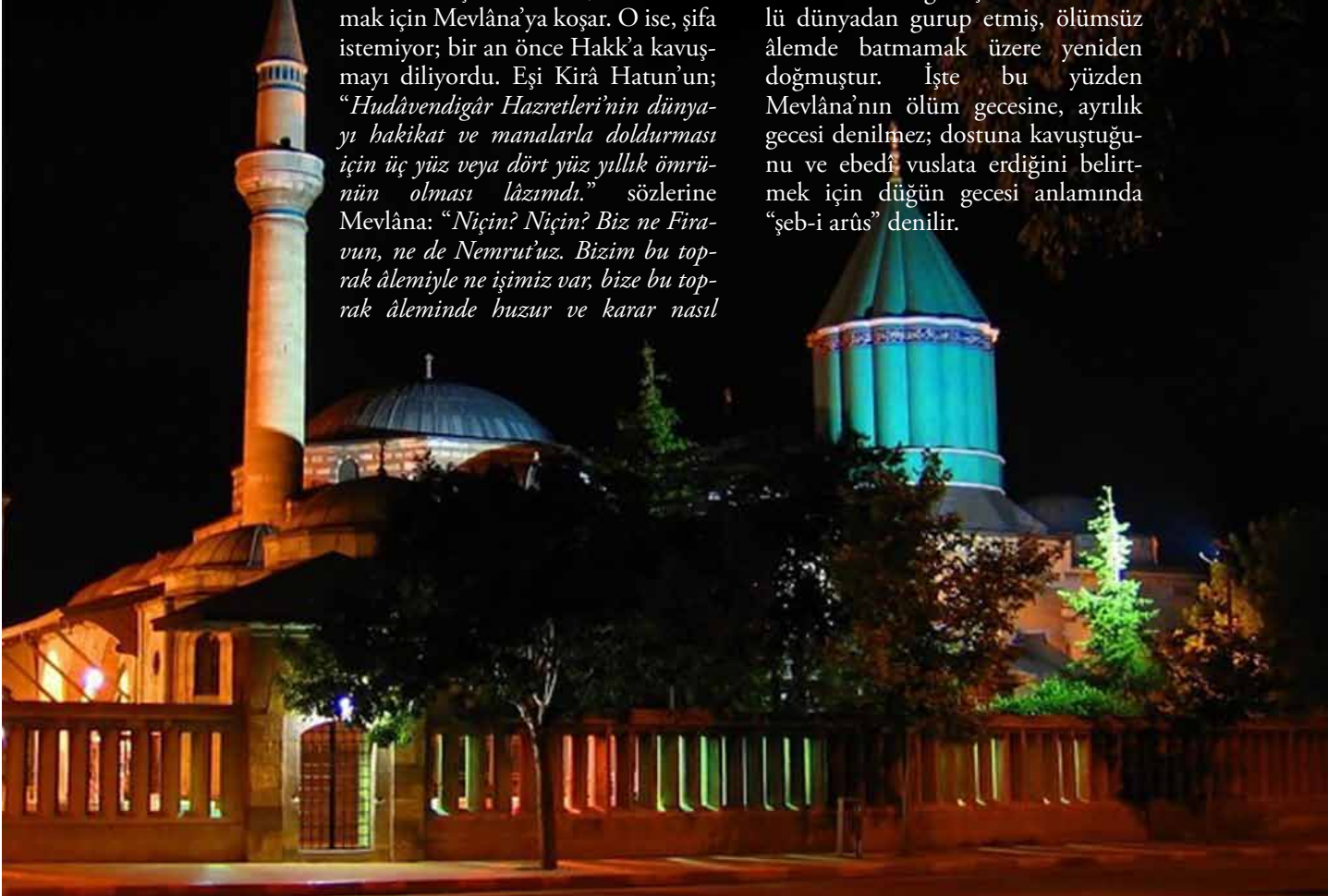
Emine YENİTERZİ

Dünya bütün insanlar için bir misafirhanedir. Nice insanlar, veliler, peygamberler bir süre burada konaklamışlar, sonunda: “*Rabbine sen O’ndan razı, O senden razı olarak dön*” (Fecr, 89/ 28) davetine uymuşlardır. 1273 yılı kışında bu hitap Mevlâna’yadır.

Mevlâna, ansızın hastalanıp yatağa düşer. Son demlerinde olduğunu anlamıştır. Hastalık haberi hızla yayılır. Herkes şifa dilemek, duasını almak için Mevlâna’ya koşar. O ise, şifa istemiyor; bir an önce Hakk’a kavuşmayı diliyordu. Eşi Kirâ Hatun’un; “*Hudâvendigâr Hazretleri’nin dünyayı hakikat ve manalarla doldurması için üç yüz veya dört yüz yıllık ömrünün olması lâzımdı.*” sözlerine Mevlâna: “*Niçin? Niçin? Biz ne Firavun, ne de Nemrut’uz. Bizim bu toprak âlemiyle ne işimiz var, bize bu toprak âleminde huzur ve karar nasıl*

olur? Biz, birkaç mahpusun kurtulması için bu dünya zindanında hapsolmuşuz. Yakında Hakk’ın sevgili dostunun (Hz. Peygamber’in) yanına döneceğimiz umulur” cevabını veriyordu. (Eflâkî, 1953: II/2)

Nihayet 17 Aralık 1273 Pazar günü güneş batarken Mevlâna bu âlemden göçer, Hakk’a ve sevgili peygamberine kavuşur. (Eflâkî, 1953: II/20; Sipehsâlâr, 1977: 113–114) Hak ve hakikat güneşi artık bu ölümlü dünyadan gurup etmiş, ölümsüz âlemde batmamak üzere yeniden doğmuştur. İşte bu yüzden Mevlâna’nın ölüm gecesine, ayrılık gecesi denilmez; dostuna kavuştuğunu ve ebedî vuslata erdiğini belirtmek için düğün gecesi anlamında “şeb-i arûs” denilir.

Mevlâna'nın Vasiyeti

Mevlâna son demlerindeyken bile nasihat vermeyi sürdürmüştü, insanları hidayet yoluna davet etmiştir. Dostlarına vasiyeti şu olmuştur: *“Ben size; gizlice ve açıkça Allah'tan korkmayı, az yemeyi, az uyumayı, az konuşmayı, günahlardan çekinmeyi, oruç tutmaya ve namaz kılmaya devam etmeyi, nefsinize uymaktan sakınmayı, halkın eziyet ve cefasına katlanmayı, kötülerle arkadaşlıktan uzak olmayı, iyi insanlarla dost olmayı vasiyet ederim. Çünkü insanların hayırlısı, insanlara faydası olanıdır. Sözün hayırlısı da az ve öz olanıdır.”* (Eflâkî, 1953: II/8)

Bir diğer vasiyeti de oğlu Sultan Veled'edir: *“Düşmanını sevmeni, düşmanının da seni sevmesini istersen, kırk gün onun hayrını ve iyiliğini söyle, O düşman senin dostun olur; çünkü gönülden dile yol olduğu gibi, dilden de gönle yol vardır. Allah'ın sevgisini de O'nun aziz isimleriyle elde etmek mümkündür. Cenab-ı Hak buyurdu ki: 'Ey kullar, gönlünüzün tertemiz olması için beni çok anmaktan geri durmayın.' Gönül ne kadar temiz olursa, o kalpte Allah'ın nurunun parlaklığı da o kadar çok olur.”* (Eflâkî, 1953: I/324)

Yine vefatına yakın; dostu Kadî Sirâceddin'e hem iyi, hem de sıkıntılı zamanlarında okuması için şu duayı tavsiye etmiştir: *“Ya Rabbi! Sana*

vesile olan sağlığı, seni bol bol tespih etmek için istiyorum. Ya Rabbi! Bana, ne senin zikrini unutturacak, sana olan şevkimi söndürecek, seni tespih ederken duyduğum lezzeti keşecek bir hastalık; ne de beni azdıracak, şer ve kötülüğümü artıracak bir sıhhat ver. Ey merhamet edenlerin en merhametlisi! Merhametinle bu duayı kabul et.” (Eflâkî, 1953: II/8–9)

Mevlâna'nın Cenaze Töreni

Mevlâna'nın cenaze merasimi tam bir kıyamet günü olur. Büyük, küçük, Müslüman, gayrimüslim, ne kadar Konyalı varsa toplanır, herkes ağlamaktadır. Hıristiyanlar, Musevîler, ellerinde İncil ve Tevratları, ayetler okuyarak feryat etmektedir. Kalabalığı dağıtmak için onlara:

“Bu merasimle sizin ne ilginiz var? Bu sultan bizim dinimizin önderidir” deyince; onlar: “Biz; Musa'nın, İsa'nın ve bütün peygamberlerin hakikatini onun sözlerinden anladık ve kendi kitaplarımızda okuduğumuz olgun peygamberliğin hâl ve hareketlerini onda gördük. Siz Müslümanlar, Mevlâna'yı nasıl devrinin Muhammed'i olarak tanıyorsanız; biz de onu zamanın Musa'sı ve İsa'sı olarak biliyoruz. Siz nasıl onun muhibbi (seveni) iseniz, biz de bin şu kadar misli daha çok onun kulu ve müridiyiz. Nitekim kendisi buyurmuştur:

Yetmiş iki millet sırrını bizden dinler,

Biz, bir perde ile yüzlerce ses çıkaran bir neyiz.

Mevlâna Hazretlerinin zatı, insanlar üzerinde parlayan ve onlara lütufta bulunan hakikat güneşidir. Güneşi, bütün dünya sever. Bütün dünya onun ışığıyla aydınlanır” derler. Bir Rum keşişi de: *“Mevlâna, ekmeğe gibidir. Hiç kimse ekmeğe ihtiyaç duymazlık edemez. Hiç ekmekten kaçan bir aç gördünüz mü?”* der. (Eflâkî, 1953: II/16)

Böyle mahşerî kalabalıkta sabah-

leyin yola çıkan cenaze alayı ancak karanlık bastıktan sonra mezarlığa ulaşır. Eflâkî, Mevlâna'nın vasiyeti üzerine cenaze namazını Sadreddin-i Konevî'nin kıldırıldığını (Eflâkî, 1953: II/17); Sipehsâlâr ise onun namazı kaldırmak için geçtiği zaman, dayanabayıldığını, bunun yüzünden Kadı Sirâceddin'in imamlık ettiğini kaydeder. (Sipehsâlâr, 1977: 114)

Mevlâna'nın Türbesi: Kubbe-i Hadrâ

Mevlâna'nın, mezarı üstüne yapılacak türbesi konusunda da bir vasiyeti vardır: *"Türbemizi, uzak mesafelerden görülmesi için yüksek yapınlar. Kim bizim türbemizi uzaktan görür, inanır ve veliliğimize güvenirse; Yüce Allah onu rahmete kavuşanlar arasına koyar. Özellikle tam bir aşkla, riyasız bir doğrulukla, mecazsız bir hakikat ve içinde şüphe olmayan bilgi ile gelip türbemizi ziyaret eden ve namaz kılan bir kimsenin her hâcetini Cenab-ı Hak yerine getirir ve arzularına ulaştırır. Onun dine ve dünyaya ait istekleri hâsıl olur."* (Eflâkî, 1953: I/440)

Türbesi vasiyetine uygun olarak yüksek inşa edilmiştir. Firuze renkli çinileri nedeniyle yeşil kubbe anlamında **Kubbe-i Hadrâ** olarak da anılan türbe, Sultan Veled ve Ale-müddin

Kayser'in gayretleri ve Selçuklu Emiri Muineddin Pervane ile eşi Gürcü Hatun'un maddî destekleriyle yapılır. (Eflâkî, 1953: II/243–244) Türbenin mimarı Tebrizli Bedreddin'dir (Eflâkî, 1953: I/151, 420, II/142), inşası 1274 yılında tamamlanmıştır. (Karpuz, 2004: 29/449)

Türbenin kapısı üzerinde Molla Câmî'nin:

*Bu makam âşıkların Kâbe'si oldu,
Buraya noksan gelen tamamlandı.*

Anlamındaki Farsça beyti yazılıdır. Mevlâna'nın âşıklar Kâbe'si olan türbesi yapıldığı tarihten itibaren asırlar boyunca insanların ziyaret ettiği kutsal bir yer, dertlilerin de dua kiblesi olmuştur.

Türbe, Mevlevîliğin bir tarikat şeklinde yapılanmasından sonra semahane, mescit, derviş hücreleri ve matbah-ı şerif gibi binaların eklenmesi ile bir külliye hâline dönüştürülmüş ve Mevlâna Dergâhı olarak anılmaya başlanmıştır. 1925'te tekke ve zaviyelerin kapatılması ile Mevlâna Dergâhı da kapatılmış, ancak Mevlâna'ya duyulan sevgi ve saygı nedeniyle dergâhın müzeye dönüştürülmesi kararı alınarak 1927'de Mevlâna Dergâhı, Konya Âsâr-ı Atika Müzesi adıyla ziyarete açılmış; 1954'te modern müzecilik anlayışıyla yenilenmiş, adı da Mevlâna Müzesi olmuştur. (Karpuz, 2004: 452; Atasagun, 2004: 108–109)

Kaynakça

Ahmed Eflâkî (1953–1954), **Ariflerin Menkıbeleri**, çev. Tahsin Yazıcı, C. I-II, Ankara.

Atasagun, Galip (2004), **Mevlâna ve Türbesi-Ziyaret Fenomeni Açısından Bir Değerlendirme**, Konya.

Karaismailoğlu, Adnan (2002), "Mevlâna'nın Hayatı ve Çevresi", **Konya'dan Dünya'ya Mevlâna ve Mevlevîlik**, İstanbul: 21–30.

Karpuz, Haşim 2004, "Mevlânâ Müzesi", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, Ankara: 29/452 454.

Öngören, Reşat (2004), "Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, Ankara: 29/441–448.

Sipehsâlâr, Feridun bin Ahmed (1977), **Mevlâna ve Etrafındakiler (Risale)**, çev. Tahsin Yazıcı, İstanbul.

Sultan Veled (1976), **İbtidâ-nâme**, çev. Abdülbâki Gölpınarlı, Ankara.

Yavuz, Yusuf Şevki, "Fahreddin er-Râzî", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: 12/89 95.

Yazıcı, Tahsin (1992), "Belh", **TDV İslâm Ansiklopedisi**, İstanbul: 5/410–411.

Yeniterzi, Emine (2007), **Mevlânâ Celâleddin Rûmî**, 8. bas. Ankara.

Yeniterzi, Emine (2008), **Sevginin Evrensel Mühendisi Mevlâna-Güncel Yorumlarla**, 10. bas. Ankara.

KİTAPLARIN BASKI SAYILARI BİZLERİ ALDATIYOR MU?

Prof. Dr.
Saim SAKAOĞLU

Geçenlerde bir büyük gazetemizin kültür sanat sayfasında yarım sayfalık bir haber çıkmıştı, ilgimi çektiği için kesip ilgili dosyaya koymuştum. Asıl konumuza girmeden önce o gazete kesiğini hatırladım. Ondan da bir kaç satırda olsa söz etme gereğini duydum.

‘Dış Haberler Servisi’ imzasıyla yazılan haberde kitapseverleri heyecanlandıran bir konu ele alınıyordu: “Tüm zamanların en iyi kitabı Savaş ve Barış” (*Milliyet*, 7 Temmuz 2009). “Heyecanlandırın” dedim, çünkü ben de heyecanlanmıştım: Acaba kaç tanesini okuyabilmişim o kitapların. Mutluydum, çünkü tüm zamanların en çok okunan kitabını okumuştum, ama benim okuduğum çevirinin adı *Harp ve Sulh* idi. Sonra başladım Nasreddin Hoca’ya bağlanan, “Buna değdi, buna değmedi” fıkrasında olduğu gibi, “Bunu okudum şunu okudum” demeye... Kaç tane okuduğumdan daha çok o 100 kitabın kaçının hâlâ Türkçesi yok, onu saymaya başladım. Zaten o tür kitapların özgün adları verilmişti: *Native Son* (25), *Winnie the Pooh* (36), vb. Böyle kaç kitap adı daha var listede....

Kaldı ki bütün kitaplar edebiyat eseri de değildi. Mesela, *Kapital* var, *İstihdam, Kazanç ve Para Teorisi*, (Keynes) var, *Düşlerin Yorumu* (Freud) var, vb. Benim okuduklarım genelde Batının klasikleşmiş edebiyat eserleri...

Acaba bu liste nasıl oluşturulmuştu? Bizdeki ‘çok satanlar’ın belirlenmesinde tutulan yolla belirlenmişse pek güvenemeyeceğim.

Nedir bizdeki ‘çok satanlar’ın belirlenmesinde tutulan yol? Hemen cevaplandırayım, hem de delilli, taniş... Bilirsiniz, bazı günlük İstanbul gazeteleri haftalık veya aylık kitap tanıtım dergileri verirler. Orada siz hem incelemeleri hem de yeni çıkan kitapları bulursunuz.

Radikal’ın 4 Eylül 2009 tarihli 442 sayısındaki tam sayfalık bir ilanı görünce aklıma neler gelmedi ki... Daha sayfanın sağ üst köşesinde, sarı renkli bir dairenin içine koyu renkle yerleştirilen ifade, sizi hemen kitabın ne olduğuna yönlendiriyor. Yazıda şu çarpıcı ifade yer alıyordu: *1. Günde 5. Baskı*. 5 rakamı da kocamandı üstelik. Meğer kitabın adı neymiş? *Boleyn Mirası*. Duymuş muydunuz? İlk gün beş! baskı yaptığınıza göre sizin bu yazımızı okuduğunuz gün kim bilir kaçınıcı baskıya ulaşmış olacak!

Şimdi siz haklı olarak, “Kimmiş, *Boleyn Mirası*’nı yazarı” diye ya soracaksınız veya merak edeceksiniz. O zaman merakınızı birlikte giderelim, çünkü ben de böyle bir yazarla tanışma mutluluğuna erişmiş değilim: Philippa Gregory! İştmiş miydiniz?

Reklamın ikinci kelimesi ise, oval bir çerçevenin içine yerleştirilmiş ‘Yeni’ kelimesidir. Devam edelim. “Tudor Sarayı’nda hayat mücadelesi” Bu Tudor Sarayı nerede ola ki? (‘Tudor’ denilince aklıma ilk gelen kavram, hâlâ piyasada var mı, yok mu bilmiyorum; 20-30 yıl öncesinin kuru pil markalarından olan ‘Pilma Tudor’ geliyor.) Ve reklam devam ediyor: “Bir kral, üç kadın. Bir ortak

kader' sonra yazar ve eser adı, giderek büyüyen harflerle veriliyor.

Sayfanın altında da, sonuncusu (*Boleyn Mirası*) olmak üzere beş kitabın kapakları veriliyor. Onları okuyunca Boleyn'in kim olduğunu da anlar gibi oluyoruz; galiba Tudor Sarayı da ilk dört romanın başka mekânı oluyo. İşte öbür romanlar: *Boleyn Kızı*, *Kraliçenin Soyтарыsı*, *Bakirenin Aşığı*, *Mahkûm Prenses*. Demek ki yazarımız bir dizi oluşturmuş, bizimkiler de sırayla Türkçemize kazandırıyorlar. Bu yazıyı kaleme aldığımı gün (8 Eylül 2009) size dizinin altına kitabının müjdesini verebilirim. Yooo, yooo, sakın 'Dizinin yakında çıkacak 'yeni' kitabı' türünden bir hatırlatmanın olduğunu sanmayın. Biz, kitap ekinin her sayısının üçüncü sayfasında yer alan 'çok satanlar' sütununa bir göz atalım, o kadar.

Şu anda Philippa Gregory'nin *The White Queen* adlı eseri İngiltere'de birinci, Amerika Birleşik Devletleri'nde ikinci sırada yer alıyor. İkisi de Simon Schusten Yayınevi'nden çıkmış. Her hâlde pek yakında bizde de *Beyaz Kraliçe* adıyla ve büyük bir ihtimalle "1. Günde 10. Baskı" gibi, gerçekten şaşırtıcı bir uyarıyla çıkabilir!

İlgi çekici bir not daha... Son birkaç ayın, belkide 2009'un dünya listelerinden inmeyen Stephenie Meyer'i hâlâ listelerde... Yazar, ülkesinde ilk onda tam dört eseriyle (1, 2, 4 ve 6) yer alıyor. Almanya'da tek eseriyle dördüncü sırada, ülkemizde ise üç eseriyle (6, 8 ve 9) yer almıştır. Meğer Amerika Birleşik Devletleri'nde de bir eseriyle yer almış, nedense İngiltere'de listelere girememişti. Neden acaba? Fransız - İngiliz dostluğu mu? Ama hemen şunu söyleyeyim, İngilizlerin Robinsons'ı 2009'da listelerin 1 numarası olma özelliği en uzun süre koruyan yazardı.

Biz tekrar *Boleyn Mirası*'nın '1. Günde 5. Baskı' yapmasına gelelim... Bir okuyucu olarak bu işi nasıl karşılıyorsunuz? Olabilir mi? Yoksa 'ufak-

tan' kandırılıyor muyuz? Sadece intihalciler bizi aldatacak değil ya, bunlar da aldatıversin, ne çıkar.

44 kitap sahibi (bugün 49) olan, bunların yedi tanesinin basımı aşmasında başında bulunduğum için şu '1. Günde 5. Baskı' işi pek aklıma yatmadı. Nedir 'yeni baskı' dediğiniz? Kitabın kalıbını saklıyorsunuz; gerek duyulursa yeniden kullanıyorsunuz! Ama arada kitabın cildi gitmesi, paketlenmesi, dağıtıcıya verilmesi, kitapçılara ulaştırılması var. Acaba beş baskı bir güne nasıl sıkıştırılıyor?

Bilmem hatırlar mısınız, bir 'Dinazor'umuz vardı: Prof. Dr. Mina Urgan. Ömrünün son dönemlerinde hatıralarını yayımlamıştı: *Bir Dinazorun Anıları*. Aman Allah'ım, o ne satış öyle... Bir yandan yayınevi yetiştirmeye çalışıyor, bir yandan da korsan basımcılar onlara yardım ediyor(!)

Gazetede, bir haber miydi, yoksa reklam mıydı hatırlamıyorum. Deniliyordu ki: Bir ayda 32 baskı! O zaman da isyan etmiştim. Bunlar Ocak, Mart gibi en uzun aylarda bassalar bile günlerin birine iki baskı düşecek... Biz cumartesi ve pazarları da çalışmış olarak kabul ediyoruz! Mübarek hatıra kitabı değil de günlük gazede... Bas babam bas...

Biz onu yadırgarken şimdi de '1. Günde 5. Baskı' reklamıyla karşılaşıyoruz.

Önce bir Los Angeles hatırası.. Bu koca şehrin dünyaca ünlü bir gazetesi var: Los Angeles Times. Her gün ilk baskısı ciddi baskı olarak evlere ve iş yerlerine ulaştırılır. Derken özellikle ilk sayfası günde, yerine göre iki üç defa değiştirilir. Önemli bir olay yaşanmışsa, sokaklarda özel camekânlarda (stand) satılanların o kısımları hemen toplanır, yeni habere yer veren kısmı yerleştirilirdi. Gazetenin, bizdeki yeni bir gazetede olduğu gibi üç dört bölümden oluştuğunu hatırlatalım.

Bunlar 1974 ve 1975 yıllarının gözlemleriydi. Şimdi Genel Ağ (in-

ternet) çıktı, herhâlde o uygulamadan da vazgeçilmiştir.

Sahi, nasıl oluyor bir günde beşinci baskı? Vallahi ben diyeceğim ki şöyle olabilir: Kitabın ilk 500 veya bin tanesinde '1. Baskı!' dersiniz; sonra da bu kaydın yer aldığı iç sayfayı '2. Baskı!' diye devam ettirir, dış kapakta ilk baskıda bulunmayan baskı sayısı için de kocaman bir '2. Baskı' lafı eklersiniz, olur biter. Böyle 2500 veya 5000 kitap bir çırpıda beş baskı yapmış olursunuz! İstanbul'a '1. Baskı'yı Ankara'ya '2. Baskı'yı, İzmir tarafına '3. Baskı'yı gönderirsiniz, olur biter!

Benimki bir tahmindir, akıl yürütmedir. Gerçekten de bir günde ayrı ayrı olmak kaydıyla beş baskı da yapmış olabilirler!

Aklım yine 'Dinazor' hocamızın kitabına gidiyordu. Konya'daki bir sergilerde o anılar kitabının 7 ve 22. baskılarını yan yana gördüğümü de söylemeliyim. (Not: Dinazor hocamızın itirafı: 40 yıllık hocalığımdan kazandığım çok daha fazlasını bu kitaptan kazandım.)

Bilmem yeri mi, ama birkaç satırla da olsa başka bir kandırılmamıza dokunmak istiyorum: Yüzde 70'e varan indirim! Allah Allah, bu nasıl indirim böyle? Yani 100 liralık malı 30

liraya satacaksın! Peki, sen bu malı kaç almıştın da 100 liraya satıyordun? "Zararına" denilince de "Kârdan vaz geçtim, maliyetinin altına satıyorum" mu demek istiyorsun? Aslında bu yüzde 70'likler üç beş parça tapon mal olsa gerek; önemli olan sizi oraya çekmek.

Hatırlarım, o zamanlar kitapların fiyatı kesinlikle değişmezdi, etiket filan yapıştırılmazdı. Derken o âdet (!) ortaya çıktı, artık kitapların fiyatları döviz fiyatları gibi yükseltilyordu. Bir kitapçı tam üç gün dükkânını kapattı. Tabii vitrin de kağıtlarla kapatıldı. Derken dördüncü gün şaşalı bir vitrinle şaşalı bir açılışla kitaplar satışa sunuldu. Ama arka kapaklar hep etiketli idi. Reklam nasıl mı yapılmıştı? Söyleyelim: Ne alırsan yarı fiyatına 10 liralık kitap olmuştu 25 lira... Yarı fiyatı ise 12,50 lira. Eee canım, adamcığız üç gün dakkânını kapattı, etiketleme işlemi onu çok yordu. O kadar da kazanmasın mı? Ama o zaten 10 liraya sattığı zamanda da kazanıyordu. Aldatılıyorduk. Allah'tan Konya'mızda ciddi bir rekabet var da kimse böyle bir yola baş koymuyor.

Sahi, siz '1. Gün 5. Baskı' parolasının 'işareti'ni çözebildiniz mi? Ben çözemedim, çözüm üretmeye çalıştım, vesselam. (Erdemli, 08 Eylül 2009)

Aczimin Girgesi

Ölümsüzlük yolu...

Unutma, ölümsüzlük yolu eserden geçer.
Bu yola girenler bırak yâri, serden geçer.

Ahmet Sergi

Serdar CEYLAN

KONYA MEVLÂNA MÜZESİ KOLEKSİYONU'NDA BULUNAN TARİHÎ NEY'LER

Yıllar evvel tohumları gönülmüze atılan, olgunlaşmadan, gerekli hazırlıklar ve araştırmalar yapılmadan, dost meclisleri dışında dile gelmeyen bir proje: “Klasik Türk Musikisi Tarihî Sazları⁽¹⁾ Katalog Çalışması” ve ilk adım olarak yayıma hazırlanan “Konya Mevlâna Müzesi Koleksiyonu’nda Bulunan Tarihî Ney’ler...”

Bugüne kadar geniş kapsamlı bir çalışmanın yapıldığını tespit edemediğimiz bu alandaki araştırmalarımızda, mektepli ve alaylı, saygı duyduğumuz üstatlarımızın, sanatkârların, musikişinasların, akademisyenlerin sahasına haddimiz olmayarak adım attık. Musiki aletleri bilimi demek olan Organoloji'nin alanında bir eserden ziyade, bir katalog çalışması ile temennimiz hocalarımızın danışmanlığında üstlendiğimiz bu projenin ilerideki çalışmalara, tüm kusur ve noksanları şahsımıza ait olmak üzere, katkıda bulunmasıdır.

Bu çalışma kapsamında, müze ve şahsi koleksiyonlarda bulunan tarihî sazların tespit edilmesi, teknik ölçüm, tarihleme ve sınıflandırılmalarının yapılması, aidiyetlerinin, atfedildiği sanatkârların tespiti, bu sanatkârlar hakkında özgeçmiş ve fotoğraf araştırmaları, tarihî

sazlara dair hatıraların ve bilhassa elden ele intikal eden bu sazların hikâyelerinin kayıt altına alınması, kimlik tespitlerinin yapılması, toplanan bilgi ve belgelerin albüm kitaplar halinde yayımlanması, ileride müstakil bir “*Mevlevi Musikisi Müzesi*”ni teşkil edecek şekilde bağış, devir, satın alma yolu ile tarihî ve günümüz sanatkârlarına ait sazlar ile Mevlâna Müzesi Koleksiyonunun zenginleştirilmesi hedeflenmektedir.

“Konya Mevlâna Müzesi Koleksiyonu’nda Bulunan Tarihî Ney’ler” hakkında vereceğimiz kısa malumattan önce çalışmamızın yol hikâyesini de bu yazıya birkaç mısalle konu etmek istiyoruz. Bu uzun ve meşakkatli yolun ilk adımı, 13-15 Aralık 2007 tarihleri arasında düzenlenen *Dünyada Mevlâna İzleri Uluslararası Sempozyumu*’nda tebliğ sunan ve bu tebliği vesilesi ile tanıştığımız, Sayın Osman ÖKSÜZOĞLU ile atıldı.

Bu yolun kıymetli tespih taneleri, Bab-ı Saadet İstanbul’dan, Bab-ı Huzur Konya’mıza, Konya’mızdan İstanbul’a yapılan seyahatler, gezi, atölye, sofrasohbetleri, meşkler ile unutulmaz anılar oldu. Yolun durakları ise birbirini takip eden, tohumları atılan dostluklar oldu. Sabır ve dua ile devreden bu paha biçilmez tespihimiz bizleri de bu hizmet yolunda

(1) Çalışmamızda çalgı, sâz, enstrüman, musiki aleti gibi eşanlamlı terimlerden “saz” ifadesi tercih edilmiştir. Farsçada “sâz”, Arapçada “el-alet el-musiki”, İngilizcede “musical instrument” terimleri kullanılmaktadır.

ilerletti.

Ve nihai projenin ilk adımı ise yaklaşık bir yıl evvel atıldı. Konya Mevlâna Müzesi Koleksiyonunda bulunan tarihî sazlar incelenmeye başlandı. İlk olarak müze eser envanter defterlerinden tespit edilen sazlar listelendi ve ayrıca neylere dair ayrıntılı bir liste oluşturuldu. Gelecek aylarda yapılacak teknik inceleme ve fotoğraf çekimleri öncesinde, koleksiyonda bulunan neylerin nereden ve/veya kimden geldiği, kime/kimlere ait olduğu tespit edilmeye, araştırılmaya başlandı. Envanter defterlerinde geçen her isim ve neylerin atfedildiği neyzenlerin fotoğrafları, özgeçmişleri toplandı. Bazı bilgilere henüz ulaşmak mümkün olmazken, bazılarına ise dostlarımızın da yoğun gayretleri ile ulaşmak imkânına kavuştuk. Örneğin 1864 envanter numarası ile kayıt altına alınan Bursa Mevlevihanesi Neyzenbaşısı Muhtar Dede Efendi'ye atfedilen tarihî ney Selahattin SEZENCAN tarafından 1973 yılında müzeye

hediye edilmiştir. Ancak envanterde sadece "Selahaddin SERENCAN Bursa" olarak kaydı bulunan ve asıl soyadı "SEZENCAN" olan beyefendi hakkındaki ilk ipucuna, ailesinin SEZENCAN'ın vefatı nedeniyle taziyelere mukabil 01.03.1977 tarihli Milliyet gazetesine verdiği ilan ile ulaştık. Böylece Bursa Adapalas Otel'i'nin sahibi olduğu bilgisi, Adapalas Otel'i'nin halen yeğenleri tarafından işletilmekte olduğu, rahmetli eşi Kebuter MUSLUOĞLU SEZENCAN Hanımefendi'nin yayımlanan hatıraları⁽²⁾ öğrenildi. Bu çalışmalarda Neslihan DURAN Hanımefendi vasıtası ile SEZENCAN ailesinin (Selahattin SEZENCAN'ın kardeşi Fahreddin Bey'in oğlu Mustafa SEZENCAN ve kız kardeşi İffet SEZENCAN ÖZCAN) büyük yardımları oldu. Ve halen de olmakta. Lakin rahmetli Selahattin SEZENCAN ve Bursa Mevlevihanesi hakkında pek çok husus hâlâ aydınlatılamadı.

Bu ipuçlarının peşinde iken, Sayın Bekir ŞAHİN Bey'den çok kıymetli bir hediye geldi. Ve Beşir AYVAZOĞLU'nun "Ney'in Sırrı Hâlâ Hasret"⁽³⁾ adlı eseri yolumuzu aydınlattı. Merhum Mehmet ÖNDER Bey'in "Mevlâna Müzesi'ne Gönderilen Bir Ney'in Hikâyesi"⁽⁴⁾ başlıklı makalesi ise, Neyzen Şevki SEVGİ tarafından 14.09.1954 tarihinde müzeye hediye edilen

TEŞEKKÜR

Ailemizin kıymetli damadı ve eniştemiz, herkesin dostu, iyilik dolu insan, BURSA ADAPALAS OTELİ ve ÇARDAK LOKANTASI sahibi,

SELÂHATTİN SEZENCAN'ın

anı vefatı nedeniyle cenaze törenine katılan, evlerimiz kadar gelerek veya telgraf ve telefonla derin acımızı paylaşan ve bizlerden, bilhassa sevgili eşi Kebuter Sezencan'dan ilgilerini esirgemeyen tüm akrabaları, dost ve yakınlarımıza teşekkür ve şükranlarımızı sunar, bütün Sezencan ailesi efradına başsağlığı dileriz.

MUSLUOĞLU AİLESİ
ÜLKER, FIKRI AKÇALI ve ZEYNEP,
TAYLAN EMCİOĞLU

Milliyet: 3477

(2) Milliyet Gazetesi, "Güvercin Hanımın Hatıraları", Tarih Vakfı Projesi, 11.05.2003.

(3) AYVAZOĞLU, Beşir, Ney'in Sırrı Hala Hasret, Bir meşk silsilesi: Aziz Dede, Emin Dede, Halil Dikmen, Niyazi Sayın, Kubbealtı Neşriyat, 1. Baskı, İstanbul 2002. Bu eserde sözü edilen, Neyzen Niyazi SAYIN'ın Ney Koleksiyonundan Bahariye Mevlevihanesi Şeyhi Nazif Efendi'nin Edirne Mevlevihanesi'nden gelen neyi, Necip Dede Efendi, Aziz Dede Efendi, Kazasker Mustafa İzzet Efendi'nin Neyleri çok muhimdir.

(4) ÖNDER, Mehmet, "Mevlana Müzesine Gönderilen Bir Ney'in Hikayesi", Türk Yurdu Dergisi, S. 250, Kasım 1955, s. 363-364.

Neyzen Aziz Dede'ye ait olan mansur ney hakkında önemli bilgilere ulaşmamızı sağladı.

Geçen bir yıl içinde tespit edebildiğimiz ölçüde müzelerde teşhirdeki eserleri, depolardaki eserleri incelemeye, listelemeye başladık. Daha yolun başında olduğumuzun bilincinde olarak, aynı zamanda şahsi koleksiyonlarda bulunan eserler hakkında da bilgi toplama-ya devam ediyoruz. Bu gayretle sanatkârlar, musikişinaslar, dostlarımız, görüp bildiklerini, işitip duyduklarını, ellerindeki bilgi, belge, fotoğraf ve kayıtları bizimle paylaşmaya başladılar. Her geçen gün çalışmamızı zenginleştirdiler.

Şimdiye kadar Konya İzzet Koyunoğlu Müzesi Koleksiyonu'ndaki

15 tarihî ney ile birlikte toplam 92 tarihî ney tespit edildi. Listelenen toplam tarihî saz sayısı şimdiden 158'i buldu.

Çalışma kapsamında ilk olarak, Mevlâna Müzesi Koleksiyonu'nda 37 tarihî ney incelendi. Bu neylerden, mansur, mabeyn ve kız ney dışında bir adet de girift'ten oluşan sadece dört adedi Konya Mevlevî Dergâhı'ndan koleksiyona intikal etmiştir. Tescil tarihleri 09.10.1926'dır. Ney'lerin 28 adedi 1945 ile 1973 yılları arasında koleksiyona dâhil olmuştur. 15 ney 1950'li yıllarda gelmiştir.

Koleksiyondan sadece 1077 numara ile envantere kaydedilen ney Devlet Demiryolları Malzeme Dairesi Muhasibi İhsan Bey'den

12.10.1945 tarihinde satın alınmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz Dergâh'dan kalanlar dışındakiler hep bağış yolu ile koleksiyona kazandırılmıştır.

Kız, müstahsen, bolahenk, şah, davut-düyek neylerden müteşekkil beş adet olan diğer bir grubun ise, Kadıköy Kenan Rufai Dergâhı'na ait olduğunu, 10.08.1955 tarihinde dönemin Konya Halk Bankası Müdürü olan Cemil BÜYÜKAKSOY Beyefendi tarafından Müzeye hediye edildiğini de müze envanter defterlerinden tespit etmekteyiz. BÜYÜKAKSOY'un aynı tarihte ve 05.05.1955 tarihinde hediye ettiği diğer iki neyden, mansur ney'in ikinci boğumunda "Salim, Ya Hazret-i Mevlâna 387" ibaresi yazılıdır. 1870 senesine tarihlenen bu kıymetli ney tekkelerden intikal edenler dışında, tespitini sağlıklı olarak yapabildiğimiz nadir örneklerdendir.

Envantere 1166 numara ile kaydedilen Neyzen Tevfik KOLAYLI'nın ney'i ise, Neyzen'in vasiyeti üzerine Abdülbaki GÖLPINARLI tarafından müzeye bizzat 16.10.1953 tarihinde getirilmiştir. Afyon Mevlevihanesi Neyzenbaşı Feyzi Dede Efendi'ye ait olan ney de varisleri tarafından 04.05.1950 tarihinde hediye edilmiştir.

Konya Mevlâna Dergâhı'nın son hücrenişini Mehmet ARISOY Dede Efendi'nin de vefatından sonra 10.09.1957 tarihinde mansur ney'i koleksiyona dâhil olmuştur.

Son olarak belirtmek gere-

kirse, kayıtlarda yeterli bilgi, açıklama olmaması, şahsi koleksiyonlardaki eserlere dair sözlü olarak aktarılan bilgilerin zamanında yazıya geçirilmemesi araştırmaların uzamasına neden olmaktadır. Örneğin aile yadigârı olarak şahsi koleksiyonlarda bulunan, özellikle sonraki kuşaklar tarafından icra edilmeyen sazların hatıraları, tespitte esas tutacağımız bilgileri silikleşmiş, yok olmaya yüz tutmuş hatta unutulmuştur.

Çalışmamızın bu aşamasında, yaptığımız ilk yayında bu bilgileri vermekle yetinecek, ayrıntılı teknik inceleme ve tespitleri konunun uzmanlarının iştiraki ile hazırlıkları devam eden albüm kitaba bırakıyoruz.

Çalışmamıza bilgileriyle katkı sağlayan ve her konuda yardımlarını gördüğümüz Mevlâna Müzesi emekli Müdürü Sayın Dr. Erdoğan EROL, Mevlâna Müzesi Müdürü Sayın Dr. Naci BAKIRCI, Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi Müdürü Sayın Bekir ŞAHİN, Devlet Sanatçıları Sayın Neyzen Salih BİLGİN ve Sayın Osman ÖKSÜZOĞLU'na, şahsi koleksiyonlarını, evlerini, gönüllerini bize açan sanatkârlara, musikişinaslara, Bursa'yı bize yakın eden Neslihan DURAN Hanımefendi'ye, bir sıralamaya tabii olmadan, gönlümüzde müstesna yerleri olan her birine ayrı ayrı teşekkür ederiz.

ESKİ TAHTATEPEN SEMTİ ve BU SEMTE BAĞLI MAHALLELERDEN ESKİ SUNGUR MAHALLESİ

Konya'da, Tahtatepen semti Hükümet Konağı'nın güneyine düşen Gurbi Cedit, Bordabaşı, Şeyh Ahmet, Sungur, Karakurt, Saatçi, Hoşhavanata mahallelerinden oluşmaktadır.

Sahipata Camii'nden Türbe yönüne giden Sahibi Ata Caddesi'nden ayrılarak güneye doğru giden Karakurt Caddesi vardır. Bu cadde ilerde Karaman Caddesi'ne bağlanır. Tahtatepen semtini oluşturan mahallelerden altısı bu Karakurt Caddesi üzerinde, biri de Karaman Caddesi üzerindedir. Bu caddeye ismini veren Karakurt'un eski Taşhan'ın köşesinde türbesi olup Selçuklular Devrinde yaşamış bir veli ve asker olduğu rivayetleri vardır. Karaman yoluna çıkmadan cadde üzerinde ve sağ tarafta bir camii vardır. Bu eski cami de Beylikler Döneminde Danişment Mustafa isminde bir hayırseverin yaptırdığı sonra yine Beylikler Döneminde Turgutoğlu Pir Hüseyin Bey'in bu camii tamir ettirip vakıflar bıraktığı üçüncü defa yine Beylikler Döneminde Hacı Adil isminde bir hayırseverin tamir ettirdiği İ. Hakkı Konyalı'nın *Konya Tarihi*'nde yazılıdır. Caminin ilk adı banisinin ismiyle ve sonra tamir ettirenlerin adlarıyla anılmıştır. XX. asrın yarısında bile eski Konyalıların bu camiye Hacı Adil Camii dediklerine bizzat şahidim.

Eskiler Tahtatepen isminin uydurma bir isim olduğunu söylerler ve bu ismi kullanmazlardı. Böyle uydurma bir isim de Sungur Mescidi'ne konmuş; mescit, yıllarca "Telli Mes-

cit" olarak anılmıştır. Bu uydurma isimleri koyanlar bize tarihimizi unutturmağa çalışan kimselerdir. Çok şükür halkımız bu uydurma konan isimleri daima reddetmiş, kullanmış iseler de kerhen ve istemeyerek ağızlarına almışlardır. Bugün, Tahtatepen ismi Beylikler Döneminde kalan bir caminin ve semtin ismi olmuştur. Hacı Adil Camii ve Tahtatepen semti isimleri tamamen unutulmuştur. Yine bu cadde üzerinde Karaman yoluna çıkmadan sol tarafta Demirci Hacı Camii vardır. Son zamanlarda eski toprak damlı camii yıktırılarak mahalleli hayırseverler yine aynı isimde kubbeli minareli bir cami yaptırmışlardır. Sungur Mahallesi'nde bulunan Sungur Mescidi'nin yerinde Selçuklular Devrinde büyük bir caminin olduğu vakıf kayıtlarında görülmekte ise de bugünkü mescit mahalle halkı tarafından yaptırılmıştır. Mimari bir özellik taşımamaktadır.

Karakurt Mahallesi, Birhan Sokağı içinde de eski bir mescit vardı. Bu mescit de yıkılarak yeniden yaptırılmış ve minare ilavesiyle Karakurt Camii olarak kullanılmaktadır. Karakurt Caddesi'nden çarşıya doğru beş çıkar sokak ve bunların karşıtları ile yine bu cadde üzerinde üç tane de dibi çıkmaz sokak vardır. Bu semtteki evlerin çoğu iki katlı, bahçeli, kerpiç, kara damlı çatısız evlerdir. Evlerinize neden çatı yaptırmıyorsunuz, diye soranlara: "Biz evimizin başına şapka taktırmayız." diye kinaye bir cevap verirlerdi. Çatı teşkilatı bu mahallelerde 1950 yılından sonra yapıl-

mağa başlanmıştı.

Eskiden bu semtte Hacı Adil Camii'ne bitişik bir sıbyan okulu, Taşhan'ın bulunduğu yerde bir medrese, Baruthane'nin karşısındaki Necati Bey Okulu olan binanın da daha önceleri iptidaiye olduğunu duydum. Taşhan'da olan Nuzumlalı Hüseyin Efendi Medresesi sonradan bir ara Karakurt İlkokulu olmuştur. Necati Bey İlkokulu da sonradan 1930'lu yılların sonuna doğru açılmış o civarda Hâkimiyet-i Milliye İlkokulundan başka okul olmadığından Saatçi Sokağı'nın başında eskiden de okul olduğu söylenen bu binada Necati Bey İlkokulu ismindeki okul açılmış ve talebeleri de Hâkimiyet-i Milliye İlkokulunun 70-80 kişilik sınıfları bölünerek bir kısmı buraya gönderilerek okul eğitime açılmıştır. Bu okulun karşısında yukarıda sözü geçen Baruthane vardı. İsmi eskiden Güherçile Fabrikası olup Ordu-yı Hümayuna bağlıymış. 1958 yılında kapatılmıştır. Bir asır boyu orduya hizmet etmiştir. Karakurt Caddesi üzerinde üç adet sokak çeşmesi olup evlerde çeşme yoktu. Halk içme sularını bu çeşmelerden sağlardı. Konya'da olan Su Komisyonunun bu çeşmeleri yaptırdığı, bazı su parası makbuzlarından anlaşılmaktadır. Çeşmelerden akan içme suyu Çayırbağı suyu olduğundan bu suyun 1900 yılından sonra geldiğini anlıyoruz. Evlerdeki diğer su ihtiyacı hemen her evde bulunan kuyulardan temin ediliyordu. Her evde küçük büyük bir de zeminden otuz kırk santim aşağıda bahçe bulunurdu. Bahçelerden eve kerpiç yapımı ve sıva için toprak alındığından bahçeler zeminden aşağı düşerdi. Bahçelerin kenarlarında Konya'ya mahsus çiçeklerden maverde güller, sümbüller, menekşeler, hüsnüyusufar, şebboylar olur; bahçeye de küçük mandallar içinde mevsimlik bazı sebzeler ekilirdi. Güzellikle-fayda birleşirdi. Hemen her evde zakkum, dut, kayısı ağaçları adeta bu evlerin bir sembo-

lüydü. Evler küçük bir fabrika gibi çalışır, hemen her türlü yiyecek ve yiyecek üretilirdi. Bunları evin maharetli hanımları yaparlar; ekonomiye katkı sağlardı. Peşkir, oya, dantel yaparlar, Konya'ya ait en güzel yemekleri pişirirlerdi. Her evde bulunan yer fırınlarında (tandır) ekmeklerini kendileri yaparlardı. Yazları bağları olanlar bağlarına göçer, bağı olmayanlar da bazı seneler kirayla bağ tutup üç dört ay bağda hava değişimi yaparlardı. Bu göçerlik onların kanında vardı. Komşular arası ilişkiler ise son derece kuvvetli olup acı ve sevinçler karşılıklı paylaşıldı. Bilhassa kışın her gece kadınlar ve erkekler ayrı ayrı toplanırlar bazen bu davetler yemekli olurdu. Bu oturmalarda muhtelif oyunlar oynanarak, bilge kişilerce her mevzuda konuşmalar yapılarak sorular cevaplandırılırdı. Moralleri son derece yüksekti. Bu ilişkiler apartmanlar çıkana kadar devam etmiştir.

Bu semtte oturan belli başlı isim ve şöhret sahibi ailelerden bazıları Bordabaşı Mahallesi'nden Hamdizadeler, Şekerciler, Übeyitler; Şeyh Ahmet Mahallesi'nden Müderris Sıtkızade Ali Efendiler, Kömürcüler, Endazeler, Burhanzadeler, Kadir Efendiler, Hacı Sabitler, Küçük Mehmetler; Sungur Mahallesi'nden Kalfaların Hasan Efendi, Müderris Baha ve Rüştü Efendiler, Müsevitzade Tayyip Efendiler, Tüccar Hacı Mehmet Efendiler; Karakurt Mahallesi'nde Yılanlı Müderriszade Ahmet Efendiler, Burhanzade Seyit Efendiler, Nuzumlalı Müderris Hüseyin Efendizadeler, Kara Hakkı Efendiler vardı. Yine Karakurt Caddesi üzerinde evi olan Müderris Dülgerzade İbrahim Efendiler vardı. Bunlar ilk aklıma gelen ailelerdir. Bunlardan başka daha birçok hoca, imam, öğretmen, büyük tüccarlar vardı. Allah cümlesine rahmet etsin; kalanlarına da sıhhatli güzel günler versin. Kısaca Tahtatepen mahalleleri hakkında bilgi verdikten sonra doğum yerim ve iki yüz

mevsim geçirdiğim bu semtin Sungur Mahallesi'nden biraz bahsedeceğim.

Sungur Mahallesi, Karakurt Caddesi'nin tam ortasında bir mahalledir. 1920 yıllarında 40 hane ve 200 nüfusa sahipti. Mahallelinin kendi parasıyla yaptırdığı bir mescidi ve mescidin bulunduğu sokağın sonunda da yine mahallenin ismiyle anılan Sungur Mezarlığı vardı. 1930'lara kadar ölen büyüklerimiz de bu mezarlığa defnedilmişlerdir. Bu tarihten sonra mezarlık dolduğu için cenaze defni yapılamamıştır. Sungur'da okuryazarlık durumu o tarihlerde yüzde elliye bulurdu. 1922 yılında Sungur Mahallesi'nde oturanların bir bölümünün isimleri ve meslekleri şunlardır:

Detselizade Tüccar Hacı Mehmet Efendi, Kalfazade Tüccar Hasan Efendi, Bektaşızade Hancı Nuri Ağa, Ahmet Efendizade, Bakkal Rıza Tayyip Efendizade, Aktar Tahir Efendi, Ateşimamzade Hacı Mehmet Efendi, Cemal Efendi damadı Aktar Niyazi Efendi, Kişnişçizade Mustafa Efendi, Kadızade Kunduracı Kâmil Usta, Ahmet Efendizade Hacı Seyit Ağa ve biraderi Muhtar Niyazi Ağa, Kuşakçızade Halil Efendi, Zaptiye Hacı Osman Ağa, Bahri Efendizade Rüştü Efendi, Hacı Mustafa Efendizade Ragıp Efendi, Bozkırlı Mehmet Efendi, Terzi Hacı Ahmet Usta, Hacı Halilzade Ali Efendi, Uncu Osman Ağa, Attar İsmail Ağa, Mındığın Mustafa oğlu Niyazi, Mındığın Süleyman Çavuş, Sabuncular, Yeloğulları, Katırcılar.

Listede ismi geçenlerden on ikisi "zade", on biri "efendi" lakabıyla anılıyor. Listeye göre beş de "hacı" vardır. Meslekleri görüldüğü gibi çeşitli olup hepsi de Konya'nın tanınmış esnaf ve tüccarlarıydı. Listede ismi geçenlerden birisi de Hacı Halilzade Ali Efendi'dir. Bu zat Konya Müftü müsevvidi Kürt Müsevvit diye şöhret bulmuş olan Hacı Halil Efendi'nin

oğludur. Müsevvit Hacı Halil Efendi Bayburt'tan gelmiş olup, dinî bilgileri çok kuvvetli ve birkaç lisan, bu arada Kürtçe de bilen bir zatmış. Bundan dolayı adı Kürt Müsevvit olarak kalmış olduğu duyumlarımdandır. Sungur Mescidi yolunu takip ederek gidilince Sungur Kabristanı'na varmadan evvel sondan sol tarafta üçüncü ev Hacı Halilzade Ali Efendi'nin eviydi. Ali Efendi'nin de dinî bilgilerinin çok kuvvetli olduğu, zaman zaman Sungur Mescidi'nde de imamlık yaptığı da söylenir. Babası Hacı Halil Efendi de burada mı oturuyordu ev ondan mı oğluna geçti, yoksa oğlu burayı sonradan mı aldı, bunu bilen yok. Sonradan Ali Efendi'nin damadı Şükrü Efendi'nin bu eve sahip olduğu biliniyor. Ali Efendi ölünceye kadar bu evde yaşamıştır. Torunu Şükrü Hâkimiyet-i Milliye İlkokulundan arkadaşımды.

Tahtatepen semtini ve Sungur Mahallesi'ni yüzeysel olarak anlatmağa çalıştım. Anlattıklarım 65-70 yıl evvelerine ait olduğundan okuyucuların ona göre değerlendirmelerini rica ederim. Eğer bu semt ve mahalleri tek tek, ev ev ele alınmış olsaydı çok büyük bir Tahtatepen tarihi meydana çıkardı. Bu da ancak araştırmacılarımızın ve ilim adamlarımızın çalışmasıyla olabilir. Bunun yapılması için de çok uzun bir zaman sürecine ihtiyaç vardır. Biz şimdilik bu semt ve bağlı mahalleleri hakkında yukarıda ana hatlarını belirttiğimiz bilgilerle yetinmek zorundayız.

Konya'nın ve Türkiye'nin dört tarafına serpilmiş olan eski Tahtatepenlilere sağlık ve mutluluklar dilerken bu mahallelerde yaşayıp vefat etmiş olanlara da Allah'tan rahmet dilerim.

[11 Ağustos 2005]

Tahtatepen semti Sungur Mahallesi Tahir Efendi Çıkmazı (eski) 19 Nu.lu haneden Hulusi oğlu Arif Nüşet Turgut (d. 1928)]

FUAT ÖNDER VE IŞILTILI GÜNLERDEN...

ALI IŞIK

Fuat Önder... Önemli bir eğitimci, başarılı bir gazeteci ve yazar... Bu yazıyı başka bir vesileyle yazmış olsaydım; bütün bu unvanlarının önüne –gönlümü kırmak bahasına- “eski” sıfatını koymaktan çekinmezdim. Zira o bütün bu unvanlarını mazide, birtakım resmî defter ile bazı gazete ve dergi sayfalarında, bırakmıştı. Neyse ki kendisi gibi bir eğitimci olan kızı Alev Pirinççi Hanım “Işıltılı Günler”le imdadına yetişerek babacığının ihmali bir nebze olsun giderdi.

Evlat sorumluluğu, torun sevgisi ile son yıllarını Konya’dan ve dostlarından uzakta (Ankara’da) geçirmek zorunda kalan Fuat Hoca, 1938 yılında Çumra’ya bağlı bir ova köyü olan Karkın’da doğdu. Ünlü bilim, kültür ve sanat adamı merhum Mehmet Önder’in yeğenidir. İlkokulu kendi köyünde bitirdikten sonra İvriz Köy Enstitüsünü okudu. Buradan mezun olunca Urfa-Akçakale’de öğretmenliğe başladı (1958). Bir yıl sonra Konya merkez köylerinden Ovakavağı’na tayin edildi. 1963 yılında Birgül Yılmaz Hanım’la hayatını birleştirdi. Bir yıl sonra da biricik kızları Alev dünyaya merhaba, dedi.

Onun yazı serüveni 1960 yılında Ergene kardeşlerin Şehir Postası gazetesinde başladı. 1965 yılından 1972 yılına kadar Sabah, Yeni Meram ve Yeni Konya gazetelerinde spor servisi dışında bütün görevleri üstlenmiştir. Onun için kara tahta ile gazete sayfalarının hiçbir farkı yoktu. Birinde yeni nesli, diğerinde de onların büyüklerinin eğitimine alın teri akıtıyor, göz nuru döküyordu.

Neşeli mizacını aksettirdiği yazılarında hep yaşadığı toplumu ve onun sıradan insanlarını yazdı. Mesajlarını çokluk bir hikâye tadında kaleme aldığı anılarına yedirdi.

Çağrı’da Yeniler (Feyzi Halıcı ile birlikte; şiir

antolojisi, 1966), *Okuma Denizinden I, II* (çocuklara yönelik ve MEB’den tavsiyeli, 1972), *O Geliyor* (Atatürk’ün Samsun’a çıkışını konu edinen piyes, 1984) ve bu yazının yazılma vesilesi olan *Işıltılı Günlerden* (Ankara 2010) onun imzasıyla yayımlanan beş kitap...

Işıltılı Günlerden, Fuat Önder’in gazete ve dergi sayfalarında kalmış yüzlerce yazısından yapılmış bir seçki. Gazeteci İhsan Kayseri’nin “Mehmet İhsan Konevi” müstearıyla *Memleket* gazetesinde yayımladığı “Dolu Dolu Bir Yaşam Fuat Önder” başlıklı röportajı ile başlayan kitap (Önsöz Yerine, s. 7-12) onun elli altı yazısına yer veriyor (s. 13-159).

Işıltılı Günlerden vesilesiyle Fuat Hoca’yı kitabından alıntıladığımız bir yazısıyla *Akademik Sayfalar*’ımıza konuk ediyoruz.

*

BU NE SEVGİ TANDIR TANDIR

1962 yılının son aylarıydı. Mehmet Ceylan’la beraber Feyzi Halıcı’nın İstanbul Caddesi’ndeki kendisi kadar ünlü halı mağazasına uğradık. Şiirden, sanattan, edebiyattan söz ediyorduk. Feyzi Halıcı, akılcı, üstün nitelikleri olan bir duyu adamıydı. Şiir çalışmalarını İstanbul’da sürdürseydi, Türk şiir sanatının çok önemli bir yerine bağdaş kurardı. Çünkü, tanıtımı düzenli yapılırdı. Ayrıca, bağnazlık çemberini de kırardı. Bu, üzerinde durulması gereken ayrı bir konudur.

Halıcı tarafından çıkarılan *Çağrı* dergisi, şehrimizde yayın hayatını sürdürüyor. İyi dergi özelliğini koruyor. Yurdun her yerinden tanınmış tanınmamış pek çok kişi yazı ve şiirlerini gönderiyordu. Dergiye giremeyen, ya da beğenilmeyen şiirlerin hiçbirisi atılmıyor, bir dosyada korunup saklanıyordu. Nerede saklandığını da bilmiyorduk. Halıcı: “Bu şiirlerden bir seçme yapın, bir kitapta toplayalım. Ne dersiniz? Dedi.

“Hayhay, aman ne güzel” deyip, sevinçle elimizi çırpıttık. Heyecanla görevi üstlendik. “Haydi, yallah iş başına” deyip, yerlerimizden fırladık.

Bir de ne görelim; aman Allah’ım o da ne! Bir oda dolusu şiirle karşılaşmıştık. Artık sineye çekecektik. Yoldan, tek atla çekilen bir araba çevirdik. Hizmetliler, çırak çocukların yardımlarıyla dosyaları arabaya yükledik. Tarla Mahallesi’nde oturduğumuz eve getirdik.

Yüzlerce şairin, binlerce şiirini okumaya koyulduk. İçlerinde çok iyileri vardı. Abuk-sabuk, ipe-sapa gelmez, anlamsız tümceleri şiir dizesi diye alt alta yazanları okumak zevkli olmuyordu. Koca koca adamlar okul çocukları gibi, kağıtları süslemiş göndermişlerdi. Gülüşüyorduk.

Oturduğumuz evde Ticaret Lisesine devam eden kardeşim de bulunuyordu. Onun da hoşuna gitti, okuma işini eğlenceli buldu. O da sevdiklerini ayırıyordu.

Şiir seçme çalışmalarımız üç ay devam etti. Feyzi Halıcı, ben, Mehmet Ceylan imzalı kitabımız “Çağrı’da Yeniler” adıyla çıkacaktı. Halıcı kitabımıza yazdığı önsözde şöyle diyordu:

“Çağrı’da Yeniler, 1963, şiir güldestesi için iki genç öğretmen, sanatçı arkadaşım Fuat Önder ile Mehmet Ceylan, üç aylık bir çalışma sonunda 972 şaire ait 19 dosya tutarı 4.349 şiir içinden 400 şiir seçtiler, beraber yaptığımız son incelemede, bu miktar yarından aşağı düştü.

Genç ve güçlü sanatçıları savunan bir Anadolu dergisine şairlerimizin gösterdikleri sıcak ilgi göğsümüzü kabarttı. Çağrı’ya gönderilen şiirlerin sayısı “Bu ne şiir bolluğu!” diyecek kadar insanda hayret uyandırıyor da, biz gene çok mutluyuz” diyerek eseri baskıya verdi. Kitap temiz bir baskıyla yayımlandı. İlk defa bir kitaba imza attığımız için biz de çok keyif almıştık.

O yıllarda edebiyat ve sanat dünyası, önemli yazarların sarsıcı güzellikte eserleriyle çalkalanıyordu. Mehmet Şeyda’nın “Kalpaklılar”, Necati Cumalı’nın “Susuz Yaz”, Orhan Kemal’in “Hanımın Çiftliği”, Ev Kızı, Gurbet Kuşları”, Fakir Baykurt’un “İrazca’nın Dirliği, Onuncu Köy”, Talip Apaydın’ın “Emmioğlu”, Aziz Nesin’in “Kağrı Gölgesinde İt”, Cahit Atay’ın “Pusuda”, Kemal Tahir’in “Esir Şehrin Maphusu” ilk akla gelenlerdi. Türk yazarların bu eserle-

ri 1962-1963 yıllarında piyasaya sürülmüştü. Bu yazarlar, bugün de önde gelen sanatçılardır.

Aradan 20 yıl geçmişti. 1982 yılında Feyzi Halıcı, mezun olduğu 19 Mayıs İlkokuluna ziyarete geldi. Yanında Milli Eğitim Müdürü Başyardımcısı Ali Uçar ve Mehmet Ceylan da vardı. Okul bahçesinde neşeli bir öğlen yemeği yedik.

Koca şair, güngörmüş, umur görmüş, söz mülkünün sultanı, sohbet ustası, öğretmenler odasında 32 öğretmene 85 dakika konuştu. First Class adam olduğunu gösterdi. Show yaptı. Söze Müşerref Tezcan’dan girdi, Sadi İrmak’tan çıktı. Şiirler okudu, anılar anlattı, konuşmasını fıkralarla süsledi, güldürdü, bizleri hayran bıraktı. Nefes almadan Halıcı’nın büyük gösterisini izledik.

Öğretmen arkadaşlar “vay be” dediler. “Ne müthiş bir adamla tanıştık yahu! Böyle büyük kişilerle, önemli kimselerle dost olduğunuz için sizi kutlarız” deyip, hararetle elimizi sıktılar.

Geçenlerde Edebiyat Öğretmeni Sami Hamamcı’yı gördüğümde; “Biz Feyzi abiye şükran borçluyuz, bunu nasıl ödeyeceğiz? Bize dostluk verdi, güç sağladı” demiştim.

Kendisi de iyi bir şair olan Hamamcı, “Haklısın” dedi, “Bunu iyice düşünmeliyiz.”

Bir Turizm Derneği genel kurul toplantısında, üyelerden Mehmet Ali Apalı söz almıştı:

“Feyzi Halıcı’nın soyadını ATAKON yapmalıyız. Konya’nın atası anlamına gelecek böyle bir soyadı, bu kişiye yakışır. Hizmetleri karşılığı, soyadının değiştirilmesini öneriyorum” dedi. Sözleri tutanaklara geçti. Apalı tanınmış bir hukukçu, tutarlı, saygın, hanedan bir kişi olarak tanınmıştır. Sözlerini tartarak söylediği bilinir.

Arkasından Derviş Hasan Yügrük söz aldı: “Feyzi Halıcı’nın bronz bir anıtı dikilmelidir. Şehrimizin güzelliklerini cihana tanıttı, kültür turizmine yaptığı hizmetler unutulmamalıdır. En azından büstü yapıp, gerekli yerlere dağıtılmalıdır. Önerimin benimsenmesini istiyorum.”

Hasan Yügrük, İmam Hatip Okulunda öğretmenlik yaparken, “Öğretmenlik bir sanattır. Bu mesleği yapabilenlere bırakıyorum” diyerek, meslek olarak kütüphaneciliği seçen akıllı, bilgili, bilinçli, eğitilmiş, olgun bir kişiliğe sahiptir ve o da sözlerini düşünerek söyler. (İşiltülü Günlerden, s. 119-121)

